

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

---

IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA

A.br. 564/2016

Halili i ostali

u vezi sa

Pravima optuženog u krivičnom postupku - u fazi istrage i pokretanja optužnice

Za: g. Blerim Isufaj , Predsedavajući Tužilačkog Saveta Kosova
g. Aleksandër Lumezi, Glavni Državni Tužilac
g. Nehat Idrizi, Predsedavajući Sudskog Saveta Kosova
g. Besim Morina, V.D. Direktor Sudskog Instituta Kosova

Priština, 20 oktobar 2016

Cilj izveštaja

1. Cilj ovog izveštaja je upozorenje na kršenje osnovnih ljudskih prava u krivičnom postupku, odnosno u fazi istrage tokom pokretanja optužnice i slanja predmeta u sudu. U tom smislu će se posebno tretirati objavljivanje obaveštenja za pokretanje optužnice bez prethodnog obaveštenja okrivljenih lica.
2. Institucija Ombudsmana (IO) je primila 3 žalbe od osoba sa inicijalima F.H., D.K. HA (u daljem tekstu podnosioci žalbe) koji imaju zajedničku zabrinutost, tvrdeći da su prekršena njihova prava u slučaju pokretanja optužnice od strane Specijalnog Tužilaštva Republike Kosovo (u daljem tekstu Specijalno Tužilaštvo) pri Odeljenju za Teška Krivična Dela Suda u Gnjilanu, gde su uključena 39 osoba, koji nisu bili informisani o ovoj akciji od strane tužilaštva, već su tu činjenicu naučili od medija 16 septembra 2016 godine. Po prijemu ovih žalbi, IO je otvorio slučaj sa svrhom prikupljanja činjenica i njihovu analizu kako bi se utvrdilo da li postoji kršenje zakonskih prava stranaka koje su bile uključene u optužnici Specijalnog Tužilaštva zbog njihovog ne-obaveštenja pre javnog oglašavanja u medijima.
3. Stoga, kroz ovaj izveštaj, Ombudsman ima kao glavni cilj:
  - Da upozori neophodnost zaštite ljudskog dostojanstva, implementaciju principa pretpostavke nevinosti i ostalih prava lica koja mogu biti predmet istrage i optužnice za krivična dela;
  - da argumentira kršenje prava stranaka u krivičnom postupku, kroz ispravno tumačenje zakonskih odredbi koje garantuju ova prava i koja su obavezujuće za organe pravosuđa, odnosno Specijalno Tužilaštvo;
  - da ukaže na kršenje zakonskih odredbi u slučaju o kojem su se žalili optužena lica, i pružajući dublje tumačenje u svetlu osnovnih ljudskih prava, da daje konkretne preporuke da se takve povrede ne ponove u budućnosti.

Pravna osnova

4. Izveštaj se oslanja na član 135, *stav* 3 Ustava Republike Kosova, i Zakon Br. 05/L-019 o Ombudsmanu, odnosno član 16 (*stavovi* 1-4 i 8) i člana 18, *stav* 1 (pod *stav* 1.1-1.2 i 1.6). Na toj osnovi, Ombudsman kao odgovor na žalbe gore navedenih lica, kroz ovaj izveštaj, odlučuje da razmotri slučaj navodnog kršenja ljudskih prava garantovanih Ustavom, zakonima i međunarodnim instrumentima, i dati odgovarajuće preporuke.

Rezime činjenica i početne akcije Institucije Ombudsmana

5. IO datumom 23.09.2016 je primio tri žalbe putem službene e-mail adrese od različitih žalilaca, koji tvrde da su obavešteni samo u medijima za pokretanje optužnice protiv njih od Specijalnog Tužilaštva i smatraju da su prekršena njihova osnovna prava zagarantovana ustavom i važećim zakonima.
6. Podnosioci žalbe u njihovim pismima prikazuju činjenicu da datumom 16.09.2016 u 14:30 sati, na portalima novina “Telegafi” i “Ekpress”, a kasnije na televiziji KTV i ARTA, na kontinuiran način su date informacije u vezi pokretanja optužnica od Specijalnog Tužilaštva protiv 39 optuženih, među njima i podnosilaca žalbe. Uprkos tome, podnosioci žalbe nisu dobili nikakvo zvanično obaveštenje ili potvrdu od strane tužilaštva u vezi sa pokrenutim optužnicama nad njima, kao što je više puta navedeno u izveštajima medija, tako da smatraju da time su prekršena njihova prava zagarantovana Ustavom Republike Kosovo (odnosno članovi 21, 23 i 30) i Zakonik o Krivičnom Postupku Kosova. Prema podnosiocima žalbe, u večernjim satima 16.09.2016 su doživeli traumu, kada o pokretanju optužnice su bili informisani už i širi porodični krug direktno iz sredstava informisanja, izazivajući ozbiljan emocionalni poremećaj. Ovom akcijom, odnosno pružanjem saopštenja u medijima od strane Specijalnog Tužilaštva bez najave i njihovog prethodnog obaveštenja kao osobe koji su uključeni u optužnici, podnosioci žalbe smatraju da je prekršeno njihovo lično i porodično dostojanstvo, kao i prejudicirani su kao krivci, što predstavlja kršenje principa pretpostavke nevinosti. Podnosioci žalbe, smatrajući da su posledice koje su sledile davanjem obaveštenja za medije od strane Specijalnog Tužilaštva ne može se ublažiti žalbom upućenom IO-u, ali zbog njihove vere u IO, zahtevaju rešavanje ovog problema sa ciljem preduzimanja mera da takve povrede se ne ponove u budućnosti.
7. Nakon prijema žalbe, IO je otvorio je slučaj i pored drugih akcija, kontaktirao je i stranke, koje su svedočile da i nakon obaveštenja u medijima još uvek nisu primili optužnicu od Specijalnog Tužilaštva, i nisu angažovali niti advokata, jer nisu upoznati sa sadržajem optužnice koja je objavljena u medijima (Izjave datuma 29.09.2016). Dakle, shodno tome, u skladu sa ovim dokazima proizilazi da je obaveza obaveštavanja stranke o optužnici Specijalnog Tužilaštva nije ispunjena, niti preko advokata.
8. IO je primetio da pored medija koji su citirani od strane podnosioca žalbe, obaveštenje o pokretanju optužnice od strane Specijalnog Tužilaštva datumom 16.09.2016 protiv 39 osoba, uključujući i podnosiocice žalbe, objavljena je u nekoliko drugih medija i službenoj veb stranici Tužilaštva Kosova (Vidi <http://www.psh-ks.net/sq/lajme/prokuroria-speciale-e-republikes-se-kosoves-ka-ngritur-aktakuze-kunder-39-personave-per-vepra-penale-qe-nderlidhen-me-krim-te-organizuar-dhe-korrupsion>).

9. Na osnovu komuniciranja sa podnosiocima žalbe, IO je u međuvremenu obavešten da su oni primili kopiju optužnice datumom 06.10.2016.
10. U vezi sa ovim slučajem, Ombudsman je primetio da postoji osnova za procenu navodne povrede koja se pretenduje od podnosioca žalbe, kao okrivljena lica u krivičnom postupku, i u nastavku izveštaja odlučuje da analizira osnovna prava lica koja su predmet istrage i gonjenja u krivičnom postupku kako je to garantovano formalnim zakonskim odredbama u vezi sa pravom na informisanje, da budu smatrani nevinim i da budu tretirani sa dostojanstvom. Analiza u ovom izveštaju će se uglavnom ograničiti u vezi sa navodnim povredama, u konkretnom slučaju podnet od podnosilaca žalbe, odnosno javnog obaveštenja o činjenici pokretanja optužnice Specijalnog Tužilaštva (preko medija), bez prethodnog obaveštavanja osoba uključenih u optužnici.

Analiza slučaja

I. Pravo da bude obavešten o optužnici i njezin sadržaj u odnosu na pripremi efektivne zaštite - pravne garancija za optuženog

11. Pravo okrivljenog lica u krivičnom postupku da bude informisan što je pre moguće u vezi sa optužnicom i drugim dokazima, sačinjava jednu od njegovih osnovnih prava. U konkretnom slučaju, gde su uključeni i podnosioci žalbe, Specijalno Tužilaštvo nije uspelo da sprovede ovo zakonsko pravo. Ombudsman ističe da je obaveštenje optuženog sa optužnicom i stavljanje dostupnosti dokaza što je pre moguće, ne predstavlja samo formalnu obavezu, već samo po sebi garantuje očuvanje dostojanstva okrivljenog (direktnim i jasnim obaveštenjem o optužbama), i sa druge strane se pojavljuje kao preduslov za efikasnu zaštitu okrivljenog u drugim fazama postupka.
12. Osim toga, Zakon o Krivičnom Postupku Republike Kosova (ZKP) koji je na snazi od 1 januara 2013 godine, dok se primenjuje model sa premisama tipa optuženog za razliku od prethodnog kodeksa¹, blagovremene informisanje o pokretanju optužnice i efikasna priprema odbrane dobijaju posebnu vrednost zbog uloge koju sada imaju stranke u krivičnom postupku. U tom smislu, obaveza državnog tužioca je još veća da se brine za očuvanje i garantiranje prava optuženih lica tokom istrage i pokretanja optužnice, dok nemamo istu aktivnu ulogu sudije u ovoj fazi. I iz tog razloga, ne obaveštavanje stranke o

---

¹ Kao što je poznato, do stupanja na snagu novog Zakonika o Krivičnom Postupku (1 januar 2013 godine) u našem sistemu se sprovodio sistem inkvizicije, u kojem je sudija imao aktivnu ulogu u prikupljanju dokaza i veće funkcionalne odgovornosti za zaštitu prava optuženih lica u krivičnom postupku. Novim Kodeksom je prihvaćen model tužilačkog sistema u kome sudija sada nema tu ulogu, nego teret je na državnog tužioca i okrivljenom za prikupljanje i izvođenje dokaza, stoga, i obaveze i odgovornosti tužioca za zaštitu prava stranaka u postupku su povećana. Za više informacija vidi i Vodič Kodeksa Krivičnog Postupka Kosova, Priština 2013 (u daljem tekstu Vodič KPK) str. 3 pa nadalje.; Izveštaj OEBS-a: Pregled sprovođenja novog Zakonika o Krivičnom Postupku na Kosovu, 26 jun 2016. (u daljem tekstu: izveštaj OEBS-a).

optužnici Specijalnog Tužilaštva u vremenu njenog pokretanja, pre nego što se ta činjenica objavljuje u medijima, Ombudsman smatra akciju u suprotnosti sa obavezama državnog tužioca.

13. Na osnovu člana 242, stav 1 KPK “*Optužnica se podnosi nadležnom sudu u onoliko primeraka koliko ima okrivljenih lica i njihovih branilaca i jedan primerak za sud. Državni tužilac takođe dostavlja sudu i sve spise sačinjene tokom istrage*”. Iz ovoga proizilazi obaveza državnog tužioca u trenutku pokretanja optužnice mora se osigurati da su materijali spremni da se dostave optuženom.²

14. Uvezi sa konkretnim slučajem, treba navoditi da KPK u odredbi o “**Materijali koji se trebaju dostaviti optuženom pokretanjem optužnice**” u članu 244, stav 1 (pod stav 1.1-1.6) navodi da: “*Najkasnije do podnošenja optužnice državni tužilac je dužan da braniocu ili glavnom braniocu dostavi primerak sledećih materijala ili kopije materijala koji poseduje, kontroliše ili nadzire, uključujući i materijal koji poseduje, kontroliše ili nadzire policija, ako ovaj materijal već u toku istrage nije dat braniocu:*

- *zapisnike o izjavama i priznanjima okrivljenog, potpisanim ili nepotpisanim;*
- *imena svedoka koje tužilac namerava da pozove radi svedočenja i ranije izjave tih svedoka;*
- *informacije o licima za koje tužilac zna da poseduju prihvatljive i oslobađajuće dokaze ili informacije o tom slučaju i zapisnike o izjavama tih lica o datom slučaju, potpisanim ili nepotpisanim;*
- *nalaze fizičkog i mentalnog ispitivanja, naučnih testova ili eksperimenata obavljenih u vezi sa tim slučajem;*
- *krivične prijave i policijske izveštaje; i*
- *kratak pregled materijalnih dokaza ili pozivanje na materijalne dokaze pribavljene tokom istrage.*

15. Iz ovih odredbi proizilazi da državni tužilac, u konkretnom slučaju Specijalni tužilac nije sproveo ovu obavezu u odnosu na okrivljenog (podnosioca žalbe). Nadalje, treba napomenuti da u stavu 3 se navodi da: “*Nakon podnošenja optužnice, tužilac je dužan da dostavi odbrani svaki novi materijal propisan stavom 1. ovog člana u roku od deset (10) dana od dana njegovog prijema*”. U ovom slučaju, između ostalog, Ombudsman konstatuje da Specijalno Tužilaštvo nije iskoristila ni ovu opciju definisanu u KPK da obavesti optuženog za podnetu optužnicu protiv njih (tj rok od 10 dana, u smislu razumnog roka), kao što proizilazi iz izjava podnosioca žalbi da ni nakon tog roka nisu dobili optužnicu i relevantne materijale i nemaju ovlašćenog advokata (izjave datuma 29.09.2016). Umesto toga, IO je obavešten da su podnosioci žalbe primili kopiju

---

² Za više informacija, vidi i Vodič KPK, str.62.

optužnice (*Optužnica PPS.Nr.129/2014*) samo na 10.06.2016, otprilike 1 mesec od njenog pokretanja (10.09.2016 - datum pokretanja optužnice).

16. Ombudsman smatra da, iako postoji zakonsku mogućnost da sudija (u slučaju podnosilaca žalbe predsedavajući sudija) da dostavi kopiju optužnice okrivljenima tokom prvog saslušanja (član 245 KPK), u svakom slučaju to se ne može smatrati kao zamena obaveštenja od strane tužioca za pokretanje i sadržaj optužnice³. Čak, na odredbi iz stava 2 člana 245, koji ističe da: *“Tokom prvog saslušanja, sudija pojedinac ili predsednik veća dostavlja primerke optužnice okrivljenom ili okrivljenima, ukoliko već nisu dobili primerke optužnica.”*, primećuje se da je obaveza sudije, odnosno predsedavajućeg veća sudija je komplementarne priroda. Pored toga, Ombudsman upozorava da u cilju zaštite dostojanstva i osnovnih prava okrivljenih lica, obaveza tužioca je da obavesti optuženog o pokretanju optužnice i njen sadržaj uvek postoji pre nego obaveštenje za ovu akciju postane javno, što se nije desilo u slučaju podnosilaca žalbe.
17. U vezi sa konkretnim slučajem podnosilaca žalbe i drugih slučajeva, Ombudsman je takođe naveo da ne informisanje o pokretanju optužnice i njen sadržaj, pored povrede dostojanstva optuženih osoba samo od informisanja od medija, logično je rezultira drugim posledicama za optužene, kao što je pravo na *“pregovaranje uslova o priznanju krivice”* pre pokretanja optužnice (vidi član 233, stav 1), ili primena drugih pravnih mogućnosti koje se određuju sa KPK kao što su *“odustajanje od kazne”* (član 234) i proglašenje *“svedok saradnik”* (članovi 235-239).
18. U odnosu na nastavak krivičnog postupka, Ombudsman konstatuje da ne informisanje na vreme za optužnicu, o dokazima i spisima predmeta, kao u slučaju žalilaca, ima kao posledicu slabljenje pozicije optuženih za efikasnu pripremu zaštite, posebno za fazu protivljenja dokaza na koje se oslanja optužnica ili podnošenja zahteva za odbacivanje optužnice od strane okrivljenog (član 259 i 250). Ombudsman smatra da nedostatak obaveštenja o pokretanju optužnice i njezinom sadržaja za okrivljene osobe, i ne stavljanje na raspolaganju dokaza i drugih materijala ugrožava efikasno korišćenje ovih zakonskih mogućnosti od optuženih, i krši načelo jednakosti stranaka u postupku, kao jedan od osnovnih principa krivičnog postupka na Kosovu. Iako je zakonodavac utvrdio jednaku poziciju za tužioce i optužene, obaveza je tužilaštva i suda da vodi računa o ovim pravima tokom krivičnog postupka, uključujući istražne faze i pokretanja optužnice od strane tužilaštva.

---

³ Treba napomenuti da u slučaju podnosilaca žalbe još uvek nije istekao rok od 30 dana za održavanja prvog saslušanja (u skladu sa članom 245 KPP), ali to ne opravdava ni u kom slučaju uskraćivanje prava pojedinih optuženih u fazi istrage i pre pokretanja optužnica (kao što je gore argumentirano), posebno davanje obaveštenja u medijima za pokretanje optužnice bez informisanja optuženih lica.

19. Zbog važnosti obaveštenja i dostavljanje dokumenata za strane u postupku, KPK reguliše ovaj aspekt detaljno u svojim odredbama (*vidi* članove 476-484). U vezi sa slučajem žalbe, Ombudsman posebno podseća navode u članu 478, *stav 2*, gde se navodi da: “*Okrivljenom licu koje nema branioca lično se uručuje optužnica, presuda i druge odluke u kojima propisani rok za podnošenje žalbe počinje da teče danom uručivanja...*”. Na osnovu toga (*Ex lege*) proističe da optuženom obaveštenje i spisove predmeta treba poslati u razumnom roku i na način propisan zakonom.⁴
20. Pored ne primenjivanje odredbi KPK koje smo razmatrali gore, u vezi sa pravom podnosilaca žalbe da se upoznaju sa činjenicom pokretanje optužnice i da se jasno obaveste o optužbama kojima se terete, ovakvo delovanje Specijalnog Tužilaštva je u suprotnosti sa odredbama i duhom Ustava Republike Kosova (Ustav), Evropske konvencije o Ljudskim Pravima (EKLJP), praksi Evropskog Suda za Ljudska Prava (ESLJP), i generalno međunarodnih standarda poštovanja ljudskih prava. Ombudsman podseća sledeće:

U vezi sa ovim aspektom, član 30 Ustava predviđa: “*Svako ko je optužen za krivično delo uživa sledeća minimalna prava:*

- (1) da se odmah, na jeziku koji razume, obavesti o prirodi i razlozima optužbe pokrenute protiv njega/nje;*
- (2) da se obavesti o svojim pravima, na osnovu zakona;*
- (3) da ima dovoljno vremena i sredstava za pripremanje svoje odbrane;*
- (4) da dobije besplatnu pomoć prevodioca, ako ne govori ili ne razume jezik na kojem se sprovodi suđenje;*
- (5) pravo na branioca kojeg odabere, da slobodno komunicira sa istim i, ako nema dovoljno sredstava, ovu pomoć dobije besplatno;*
- (6) da se ne primorava da svedoči protiv sebe ili prizna krivicu.*

Takođe, u članu 6, *stav 3* KEDNJ-a navodi se da svaki optuženi za krivično delo ima sledeća minimalna prava:

---

⁴ Za poređenje ovog aspekta vidi odluku Krivičnog Veća Vrhovnog suda Republike Albanije (br 5 Osnovni Registar, Odluka br 5) od 10.04.2009, o prestanku krivičnog postupka br. 1, 2007, gde sud, između ostalog, je utvrdio da postoji povreda odredbi zakonika o krivičnom postupku od strane tužilaštva, zbog ne informisanja i stavljanje na raspolaganje optuženima (ili njihovim zastupnicima) akata krivičnog postupka protiv njih, u bliku i načinu propisan zakonom, pre nego što je slučaj se šalje na sud. Ovaj zaključak suda posebno se oslonio na član 327, *stav 2* Zakona o Krivičnom Postupku Republike Albanije, navodeći da: “... *tužilac, nakon što... se uverava da je okrivljeni ili njegov advokat upoznat sa delima (predmeta), odlučuje... slanje predmeta na sudu.*” Za više informacija, vidi odluku na zvaničnoj internet stranici suda: <http://www.gjykataelarte.gov.al/>.

- a. da se u što kraćem roku informiše, na detaljan način i na jeziku koji razume, o prirodi i razlozima optužbe protiv njega;
- b. da mu se pruži dovoljno vremena i moguće olakšice za pripremu odbrane;
- c. da se sam brani ili da dobije pomoć advokata po svom izboru, ili ako nema dovoljno sredstava da plati izabranog advokata, da dobiju besplatnu pravnu pomoć kada interesi pravde to zahtevaju;
- d. da ispita ili zahteva da se ispitaju svedoci optužnice i da ima pravo prisustva i saslušanja svedoka u njegovu korist pod istim uslovima kao i svedoci optužnice.

21. Evropska Unija, na dosledan način i u okviru sekundarnog zakonodavstva je obratio pažnju na definisanje i unapređenje prava osoba koje su uključene u krivičnom postupku, sa posebnim naglaskom na pravo na informisanje o optužbama.⁵
22. Takođe, treba napomenuti da je Evropski Sud u svojoj praksi, od početka je bio rigorozan i vrlo pažljiv u odnosu na pravo na informisanje lica o optužnici i stavljanje na raspolaganju na jasan način za optuženog, u smislu detaljnog objašnjenja činjenica i dokaza protiv njega.
23. U vezi sa slučajem podnosioca žalbe, treba istaknuti da, štaviše, ESLJP je u jednom predmetu zaključio kao kršenje prava optuženog lica, kada “ *Iako je podneta optužnica, ipak, činjenica da okrivljeni nije bio italijanskog porekla niti je imao prebivalište u Italiji. On je obavestio nadležne italijanske sudske vlasti, na nedvosmislen način, da je imao teškoća u razumevanju sadržaja dokumenta koji mu je, u pisanoj formi, upućen, zbog nepoznavanja italijanskog jezika. Podnosilac je od vlasti zahtevao da mu pošalju taj dokument na njegovom maternjem jeziku ili na jednom od zvaničnih jezika Ujedinjenih nacija...*”, ne ispunjenje ovog zahteva od italijanskih vlasti je smatrano od suda da je onemogućilo optuženom da bude upoznat sa optužbama protiv njega, i to je kvalifikovano kao kršenje člana 6 stav 3(a), ESLJP” (Vidi Brozicek v. Italije 10964/84, 19 decembar 1989).
24. Takođe, u jednom slučaju suđenja za krivično delo “silovanja”, nakon utvrđivanja teške prirode ovog dela, Sud je, između ostalog, utvrdio da je pravo podnosioca žalbe (optuženog) da bude detaljno informisan o prirodi i razlozima optužbe protiv njega i njegovo pravo da ima vremena i olakšanja za pripremu odbrane je prekršeno jer “ *podaci sadržani u optužbi, koji su se ticali suštinskih detalja, kao što su vreme i mesto, bili*

---

⁵ Vidi Direktive (EU) 2012/13 datuma 22 Maj 2012, o pravu na informisanje u krivičnom postupku (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0013&from=EN>), Direktiva (EU) 2016/343 datuma 09 Mart 2016, o ojačanju određenih aspekata pretpostavke nevinosti i prava da bude prisutan na sudu u krivičnom postupku (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0343&from=en>), etj.

neodređenog karaktera, da su bili više puta osporavani i menjani tokom suđenja...”
(*Mattoccia v. Italije*, 23969/94, 25 jul 2000).

25. U drugom slučaju (*Sadak i Ostali v. Turske*, 29900/96, 29901/96, 29902/96 i 29903/96, 17 jul 2001), ESLJP zaključuje da “*Sud, stoga, smatra da je, primenom prava kojim je nesporno raspolagao da prekvalifikuje činjenice u svojoj nadležnosti, Sud državne bezbednost u Ankari, trebalo da obezbedi podnosiocima mogućnost uživanja prava na odbranu, na praktičan i delotvoran način, posebno obezbeđujući im za to potrebno vreme. Dosijei slučaja pokazuju da državni sud bezbednosti, koji je mogao, na primer, da donese odluku o odlaganju glavnog pretresa zbog odluke o prekvalifikaciji činjenica u predmetu, nije pružio priliku podnosiocima da se pripreme za postupak po novoj optužbi, o kojoj nisu bili obavešteni do poslednjeg dana javnog pretresa, neposredno pre donošenja presude, što je očigledno bilo suviše kasno .... Uzimajući u obzir ove činjenice, Sud je došao na zaključak da pravo podnosioca žalbe za detaljno informisanje o prirodi i razlogu optužbe protiv njih i njihovo pravo da imaju adekvatno vreme i olakšice za pripremu njihove odbrane je prekršeno*”.⁶

26. Od ovih slučajeva, primećuje se da je u odnosu na pravo da bude obavešten o optužnici i njen sadržaj (jasno i detaljno) i pružanje prilike za pripremu efektivne odbrane od optužbi, dobre prakse u ESLJP su utvrdile visok standard u skladu sa odredbama Evropske EKLJP. Zbog toga, Ombudsman upozorava da ovaj standard treba da se primenjuje od strane tužilaštava i sudova u Republici Kosovo, koji u slučaju podnosioca žalbi koji nisu bili informisani o optužnicama protiv njih pre javnog objavljivanja u medijima, Specijalno Tužilaštvo ni približno nije ispunio zakonsku obavezu ili zahteve ovog standarda.

II. Obaveza zaštite ljudskog dostojanstva i poštovanje pretpostavke nevinosti u krivičnom postupku

27. Ombudsman navodi da u slučaju podnosioca žalbe pored povrede njihovih prava što je gore pomenuto, objavljivanjem u medijima optužnice bez prethodne najave je takođe kršeno njihovo ljudsko dostojanstvo. Kao što proizilazi iz izjava od podnosioca žalbe i dokaza prikupljenih iz IO, obaveštenje optuženih za optužnicu dolazi samo preko medija, i razumevanje ove činjenice na ovaj način je izazvalo veliku zabrinutost za uključene osobe i njihove porodice.

---

⁶ Za više informacija o praksi ESLJP u odnosu na prava informisanja i prava o pripremi odbrane na efektivan način vidi i slučajeve: *Vaudelle v. Francuske*, 35683/97, 30 januar 2001, *Miroux v. Francuske*, 73529/01, 26 septembar 2006, *X v. Ujedinjenog Kraljevstva*, 8231/78, 6 mart 1982, *id.*

28. Obaveza poštovanja dostojanstva svake osobe proizilazi iz Ustava, koji u članu 23 navodi da “*Ljudsko dostojanstvo je neprikosnoveno i predstavlja osnov svih ljudskih prava i osnovnih sloboda*”. Na osnovu toga, Ombudsman podseća da su radnje i odluke svih pravosudnih organa trebale da bude u duhu ove definicije, kao osnovni princip i okvir tumačenja osnovnih prava svakog čoveka, uključujući stranke u krivičnom postupku.
29. Zaštita “ljudskog dostojanstva” je osnovni princip naveden u ključnim međunarodnim dokumentima o zaštiti ljudskih prava, kao što su Univerzalna Deklaracija o Ljudskim Pravima iz 1948 godine (član 5), Međunarodni Pakt za Građanska Prava i Politička Prava (član 7), itd.
30. Nema sumnje da u duh ovih odredbi je i KPK, čak u njenim odredbama eksplicitno se definiše obaveza zaštite dostojanstva pojedinih okrivljenih u krivičnom postupku (vidi posebno članove 83, stav 6, član 108, stav 5 i član 154, stav 3).
31. Stoga, Ombudsman insistira da princip zaštite dostojanstva lica koja su okrivljeni u krivičnom postupku, treba da bude osnova za sva tumačenja i proceduralne radnje od strane tužilaštva i suda.
32. Ombudsman upozorava da objavljivanje optužnica, a posebno otkrivanje identiteta osumnjičenih putem medija, bez velike pažnje i uz strogo poštovanje zakona na snazi, predstavlja rizik za narušavanje dostojanstva stranaka u krivičnom postupku i principa pretpostavke nevinosti optuženih.
33. U slučaju podnosioca žalbe, kršenje principa pretpostavke nevinosti sastoji se od njihovog ne informisanja o pokretanju optužnice i ne stavljanje na uvid raspoloživih dokaza i predmeta materijala nad njima, čime pored prava na informisanje na vreme, njima je takođe otežana efikasna priprema odbrane kako bi se osporili dokazi o njihovoj krivici.
34. Pretpostavka nevinosti je osnovni princip u krivičnom postupku sadržan u odredbama Ustava, koji u članu 31, stav 5 navodi da: “*Svako ko je optužen za krivično delo će se smatrati nevinim, sve dok se ne dokaže njegova/njena krivica, u saglasnosti sa zakonom*”. Dok KPK u članu 3, stav 1, štaviše precizira da: “*Svako lice koje je osumnjičeno ili optuženo za krivično delo smatra se nevinim dok se ne dokaže njegova krivica pravosnažnom odlukom suda*”. Kao takvo, princip pretpostavke nevinosti proizilazi iz teksta i duha glavnih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima kao što je Univerzalna Deklaracija o Ljudskim Pravima (član 11 stav 1) i Evropske Konvencije (član 6, stav 2) koji su direktno primenjuju u Republici Kosovo (član 22 Ustava).

35. Kao takva, pretpostavka nevinosti okrivljenog u krivičnom postupku na Kosovu ne treba samo da se podrazumeva, već moraju biti izražene u bilo kojoj akciji pravosuđa, posebno u fazi istrage i pokretanja optužnice. U odnosu na slučaj podnosilaca žalbi i drugih slučajeva u ovoj fazi postupka, tužilaštvu pripada da se brine za očuvanje identiteta osumnjičenog/optuženog, i dostupnost optužnice i dokaza koji ih terete, treba uvek biti urađeno pre nego što se obaveštenje o slučaju optužbe objavi u medijima (ili zvanični sajt).

Glavni zaključci Ombudsmana

36. U ovaj izveštaj je tretirano gledište prava okrivljenih u krivičnom postupku, što se tiče faze istrage i pokretanje optužnice. Kao odgovor na podneske stranaka na adresi IO-a, ova prava su tretirana u vezi sa pravnim normama na snazi, odnosno pravo da bude informisan o optužbi i njegovom sadržaju pre davanja obaveštenja u medijima, pravo optuženih lica na pretpostavku nevinosti i zaštitu njihovog dostojanstva.

37. Na osnovu analize konkretnog slučaja u odnosu na Ustav, zakone i međunarodna dokumenta, Ombudsman smatra da ne postoji pravna praznina, iz perspektive regulisanja prava okrivljenog u krivičnom postupku (u fazi istrage i pokretanje optužnice), ali problem leži u nedostatku primene zakonskih obaveza od strane sudstva, kao u slučaju pokretanja optužnice od Specijalnog Tužilaštva i objavljivanje u medijima bez prethodnog obaveštenja osoba uključenih u optužnici.

38. U slučaju podnosioca žalbe, Ombudsman zaključuje da:

- Postoje kršenja osnovnog prava okrivljenih u krivičnom postupku, da budu informisani o optužbama neposredno nakon pokretanja optužnice, i pre nego se ta činjenica objavi u medijima.
- Ovom akcijom Specijalnog Tužilaštva, narušeno je načelo jednakosti stranaka u postupku, i kao što je gore utvrđeno u tužilačkom sistemu koji određuje KPK, ovaj princip ima posebnu vrednost za optuženog.
- Takođe, Ombudsman smatra da je davanje saopštenja za štampu za pokretanje optužnice bez prethodnog obaveštenja optuženih, je u suprotnosti sa obavezom tužilaštva za zaštitu ljudskog dostojanstva i predstavlja kršenje poznatog principa pretpostavke nevinosti.
- Konačno, Ombudsman smatra da je potrebno da se ta praksa ne ponovi u budućnosti, da bi odluke sudstva (u ovom slučaju Specijalnog Tužilaštva), proceduralne radnje i obaveštenja o krivičnim predmetima treba da služe za

zaštitu prava i dostojanstva stranaka u postupku, kao i povećanja poverenja građana u sistem krivičnog pravosuđa.

Preporuke Ombudsmana

39. Na osnovu analize slučaja i zaključaka do kojih se došlo, u skladu sa članom 135, *stav 3* Ustava Republike Kosovo, člana 16, *stav 4* Zakona Br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman preporučuje za:

- **Tužilački Savet Kosova i Glavnog Tužioca Države**, da na osnovu ustavnih i zakonskih nadležnosti preduzmu potrebne mere:
  - da usmeravaju i nadgledaju poštovanje prava okrivljenih lica da budu informisani na vreme o optužnicama protiv njih i da im se omogući da efikasno koriste zakonsko pravo za osporavanje optužbi.
  - da u svakom slučaju se poštuje pretpostavka nevinosti i zaštite dostojanstva optuženih osoba u skladu sa KPK, Ustavom Republike Kosova i međunarodnim standardima (posebno EKLJP).
  - u pogledu poštovanja ovih principa da se obavesti i javnost u fazi istrage. Za slučajeve pokretanja optužnice, okrivljeni da se uvek obaveste pre davanja saopštenja za štampu u medijima.
- **Sudski Savet Kosova:**
  - da usmerava sve Osnovne Sudove u Republici Kosovo, kako bi sudije u preliminarnom postupku imali dodatnu pažnju za striktno poštovanje prava optuženih osoba u fazi istrage i pokretanja optužnice.
- **Sudski Institut Kosova:**
  - da u okviru njihovog programa nude dodatne obuke fokusirane na prava okrivljenog u fazi istrage i pokretanja optužnice u skladu sa najvišim standardima ljudskih prava.

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo (*“Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom”*) i člana 28 Zakona Br. 05/L-019 o Ombudsmanu (*“Autoriteti, kojima je Narodni Advokat uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja”*), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari
Ombudsman